

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskaps- og integreringsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2292-

21. april 2021

Representantforslag 213 S (2020-2021) om gratis skolefritidsordning (SFO)

Hver dag går over 150 000 barn på skolefritidsordningen (SFO). På første trinn er det om lag 82 prosent som går på SFO på landsbasis. SFO er dermed den største fritidsarenaen for mange barn. Sammen med skolen og frivillige organisasjoner, er SFO den viktigste arenaen for de yngste skolebarna for å knytte vennskap og oppleve fellesskap.

Stortinget ba i anmodningsvedtak nr. 65 av 16. november 2016 regjeringen gjennomføre en nasjonal evaluering av SFO og følge den opp med en stortingsmelding.

I *Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO* la regjeringen fram for Stortinget en bred gjennomgang av status, mål og ambisjoner for skolefritidsordningen. Utfordringsbildet knyttet til SFO i stortingsmeldingen bygger på den nasjonale evalueringen av SFO *Lek, læring og ikke-pedagogikk for alle*, som ble gjennomført av NFNU Samfunnsforskning i 2018.

Med stortingsmeldingen ønsket Regjeringen å bidra til et løft for SFO gjennom å innføre en nasjonal rammeplan. Regjeringen vil samtidig sikre at det fortsatt skal være mulig å gjøre ulike prioriteringer og retningsvalg lokalt. Det viktige er at alle SFO-er skal gi god kvalitet i tilbudet, ikke at ordningen skal være likest mulig fra sted til sted. Utkastet til ny nasjonal rammeplan for SFO har nylig vært på høring, og vil fastsettes om kort tid. Rammeplanen vil følges av støtte- og veiledningsmateriell, som vil være klart til skolestart.

Regjeringen har også innført en forskriftsfestet nasjonal moderasjonsordning med redusert foreldrebetaling for familier med lav inntekt på 1.-2. trinn, og gratis SFO for elever med særlige behov på 5.-7. trinn. Høsten 2021 utvides den nasjonale ordningen med redusert

foreldrebetaling til å også omfatte 3.-4. trinn. I tillegg innføres det høsten 2021 to nye tilskuddsordninger for å redusere foreldrebetaling i SFO: gratis SFO for familier med lav inntekt i utvalgte kommuner og redusert foreldrebetaling i SFO ved friskoler.

Jeg mener at disse tiltakene er viktige for utviklingen av skolefritidsordningen, og vil følge nøye med på både kvalitet og deltakelse i SFO framover.

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å iverksette en fireårsplan for innfasing av gratis heldagsplass i SFO for alle barn fra 1. til 4. klasse.

Utdypende kommentar til forslag 1

Det framgår av opplæringsloven § 13-7 at kommunen skal ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1.-4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1.-7. årstrinn. Det er med andre ord ikke en lovfestet rett til plass i SFO for elever på disse trinnene, kun en plikt for kommunene at de skal ha et tilbud om SFO i kommunen.

Hvorvidt forslaget om gratis heldagsplass i SFO for 1.-4. trinn inkluderer rett til plass i SFO vil også påvirke kostnadene av tiltaket. Departementet har derfor gjort beregninger med ulike forutsetninger for deltakelse i SFO: a) at deltakelse i SFO for barn på 1.-4. trinn holdes på dagens nivå, og b) at alle barn på 1.-4. trinn deltar i SFO. Innføringen av gratis skolefritidsordning vil øke etterspørselen for SFO ved at flere ønsker å benytte seg av tilbudet. Departementet har imidlertid ikke grunnlag for å vurdere hvor mye antall plasser vil øke. Dersom rett til plass lovfestet, vil kommunen måtte tilby flere plasser.

100 prosent deltakelse (alternativ b) er dermed et øvre kostnadsanslag for tiltaket. Anslagene inkluderer dekking av foreldrebetaling og kommunenes egne utgifter knyttet til opprettelse av nye plasser. Anslagene inkluderer ikke kostnader knyttet til eventuell utvidelse eller oppgraderinger av eksisterende bygg.

Helårseffekten av forslaget om å innføre gratis SFO for alle barn på 1.-4. trinn vil derfor være i intervallet 4,5-8,2 mrd. kroner. Departementet understreker at det er usikkerhet knyttet til kostnadsanslaget. Etersom forslaget har store budsjettmessige konsekvenser, må et slikt forslag behandles i de ordinære budsjettprosessene.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at SFO har nok ansatte og den kompetansen som kreves for å gi barna et SFO-tilbud med høy kvalitet.

Utdypende kommentar til forslag 2

Regjeringen mener at kompetanse er en viktig faktor i arbeidet for bedre kvalitet i SFO. Det er ikke egne kompetansekrav for de ansatte i SFO, men kommunen må sørge for tilstrekkelig kompetanse til å drive en forsvarlig virksomhet i tråd med regelverket. Den nasjonale evalueringen av SFO gir ikke svar på hvilken voksentetthet det er i SFO i dag.

Foreldreundersøkelsen evalueringen bygger på viser imidlertid at 61 prosent av foreldrene som har svart på undersøkelsen i stor eller svært stor grad mener at bemanningen er god nok. Det er særlig foreldre til barn med særskilte behov som mener at bemanningen ikke er tilstrekkelig.

Per i dag har vi ikke tilstrekkelig informasjon om bemanningen i SFO til å kunne beregne kostnadene av et slikt tiltak. Hva som er "nok ansatte" er heller ikke noe som er etablert, og dette vil det kunne være ulike oppfatninger om. Jeg legger til grunn at en lovfesting av en bemanningsnorm i SFO vil ha store økonomiske konsekvenser, og at dette må behandles i de ordinære budsjettprosessene.

Det er viktig at kommunen som SFO-eier, og ledelsen ved SFO, verdsetter og anerkjenner den kompetansen de ansatte bringer med seg, og at de også bidrar til kompetanseheving. Den nasjonale evalueringen viser at det er omtrent en tredjedel av de ansatte i SFO som har en eller annen type barnefaglig utdanning. Den største gruppen her er ansatte med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. Sammenlignet med 2002 har andelen med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider økt kraftig, fra litt over 15 prosent til 27 prosent. Det synes jeg er en svært positiv utvikling. Samtidig er det om lag 10 prosent som oppgir at de ikke har fullført videregående skole og 21 prosent som oppgir å ha andre fagbrev eller studiespesialiserende videregående utdanning. Til sammen er det altså 58 prosent av de ansatte som har videregående eller lavere utdanning.

Mange av de ansatte som ikke har formell utdanning kan ha spesiell interesse for ulike aktiviteter som er relevante – for eksempel ulike idretter, kunst- og håndverk eller matlaging. Mange ulike fagbakgrunner og erfaringer kan være vesentlig og verdifull kompetanse i SFO, og det er ikke bare pedagogisk bakgrunn som er relevant.

De ansatte uten pedagogisk kompetanse vil kunne ha behov for pedagogisk veiledning. Blant SFO-lederne er det om lag 30 prosent som har pedagogisk høyere utdanning. Regjeringen forventer at kommunene vurderer om rektors pedagogiske kompetanse er tilstrekkelig til å gi alle ansatte som behøver det, slik veiledning, eller om også SFO-leder og/eller andre mellomledere bør ha pedagogisk kompetanse. Der det er små forhold, kan kommunen vurdere å se veiledning og kompetanseheving i sammenheng på tvers av SFO-ene i kommunen, eller i samarbeid med nabokommuner.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding om hvordan kvaliteten i SFO kan heves, og starte arbeidet med en kvalitetsplan for å sikre kompetanse og utvikling i skolefritidsordningen. Meldingen skal gå inn på hvordan gratis SFO kan sikre et fellesskap med lek, fysisk aktivitet, sunn mat, kultur og et variert tilbud til alle barn, uavhengig av foreldres inntekt og bakgrunn.

Utdypende kommentar til forslag 3

Jeg vil vise til at regjeringen for kort tid la fram *Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*, som var den første stortingsmeldingen som tok for seg SFO som et eget tema siden 6-årsreformen ble innført. Vi innfører nå en ny nasjonal rammeplan i SFO. Rammeplanen skal også evalueres. Jeg vil oppfordre til å la rammeplanen få noe tid til å bli implementert før det innføres nye, større tiltak.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen legge til rette for økt samarbeid mellom SFO og kulturskolen, frivillige organisasjoner og lokalt arbeids- og næringsliv, som kan støtte opp under skolens brede syn på kunnskap og kompetanse.

Utdypende kommentar til forslag 4

Regjeringen la 19. mars fram *Meld. St. 18 (2020–2021) Oppleve, skape, dele — Kunst og kultur for, med og av barn og unge*. Med denne meldingen presenterer regjeringen for første gang barne- og ungdomskulturfeltet som et samlet politisk satsingsområde på nasjonalt nivå. Målet er å gi alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, tilgang til kunst og kultur, å sikre at kunst og kultur som blir skapt for og formidlet til barn og unge, er av høy kvalitet og å gi alle barn og unge muligheten til å oppleve og å skape kultur på egne premisser. Kulturskolen og Den kulturelle skolesekken er sentrale virkemidler for å nå målene i meldingen.

Regjeringen ønsker fremdeles en sterk kulturskole for framtida. Kulturskolen bidrar til at barn og unge trives, får danning, og at de får utvikle seg. Kulturskolen skal tilby barn og unge et variert tilbud av høy kvalitet, og alle barn og unge som ønsker det, bør få et kulturskoetilbud. Barnehage, skole og SFO er sentrale samarbeidspartnere for kulturskolen. Det er et mål å utnytte kompetansen i kulturskolen slik at den kommer barnehagen, skolen og SFO til gode. I meldingen skisseres hvordan kommunene kan få til dette, og hvilke muligheter som ligger i handlingsrommet kommunene og kulturskolene har.

Regjeringen forventer at kulturskolen ser på muligheter for å samarbeide lokalt, blant annet med skole og SFO. For regjeringen er det åpenbart at kulturskolen på ulike vis kan spille en viktig rolle som lokalt ressurscenter i egen kommune. For å legge til rette for dette, vil regjeringen at det blir spredt gode eksempler på kulturskolesamarbeid og gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å samle og spre slike eksempler.

I tillegg har regjeringen i statsbudsjettet for 2021 bevilget 4 mill. kroner til et pilotprosjekt for å integrere barne- og ungdomskultur i kommunal planlegging. Disse stimuleringsmidlene vil bidra til en effektiv bruk av kommunale kulturbudsjett gjennom å utvikle samarbeidsformer og -arenaer, som for eksempel samarbeid mellom kultursektoren og utdanningssektoren i kommunen.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovfestet rett til søskenmoderasjon i SFO og mellom SFO og barnehage.

Utdypende kommentar til forslag 5

For barnehage er det forskriftsfestet søskenmoderasjon, slik at alle barnehager skal tilby 30 prosent reduksjon for barn nummer 2 og 50 prosent reduksjon for barn nummer 3 og over. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at 88 prosent av kommunene har søskenmoderasjon som tilsier kravet i forskrift, mens de andre kommunene har ordninger som går utover minimumskravet. Samlet fikk 45 000 barn i barnehage søskenmoderasjon i 2020.

For SFO er det ikke forskriftsfestet søskenmoderasjon, men det er likevel den vanligste formen for moderasjonsordning på lokalt nivå i SFO. Tall fra Utdanningsdirektoratet viser at om lag 70 prosent av SFO-ene tilbyr søskenmoderasjon i SFO i dag.

Departementet anslår at søskenmoderasjon på tvers av barnehage og SFO vil ha en helårseffekt på om lag 1 010 mill. kroner. Av dette utgjør om lag 210 mill. kroner effekten av innføring av søskenmoderasjon kun i SFO.

I beregningene er det lagt til grunn lovfestet rett til søskenmoderasjon, men ikke lovfestet rett til selve SFO-plassen, slik at det tas utgangspunkt i barna og elevene som går i barnehage og SFO i dag. Videre er det lagt til grunn de samme satsene for søskenmoderasjon som er forskriftsfestet for barnehage. Departementet understreker at det er stor usikkerhet knyttet til kostnadsanslaget, blant annet fordi det ikke tar høyde for at en slik moderasjonsordning vil kunne øke deltakelsen i SFO. Det vil dermed være behov for nye beregninger dersom et slikt tiltak skal gjennomføres. Ettersom forslaget har store budsjettmessige konsekvenser, må det behandles i de ordinære budsjettprosessene.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen innføre rentefrie lån for nødvendige investeringer til innføring av gratis SFO over hele landet og fremme nødvendige forslag for dette.

Utdypende kommentar til forslag 6

SFO avholdes i all hovedsak i skolens lokaler. Evalueringen av SFO viser at 81 prosent av SFO-er bruker skolens lokaler, mens 12 prosent delvis bruker skolens arealer. Kun 7 prosent bruker egne, frittstående lokaler.

Eventuelle nødvendige investeringer må med andre ord ses i sammenheng med investeringer i skolebyggene. Jeg anser det derfor som lite relevant å for eksempel gi investeringstilskudd til kommuner for å bygge eller utvide SFO, slik som det gjøres for omsorgsboliger og sykehjem. Husbanken gir også lån til enkelte bransjeaktører, og har tidligere gitt lån til private barnehager for å bygge ny barnehage, nytt tilbygg eller oppgradere eksisterende bygg. Gitt det lave omfanget av SFO som bruker egne, frittstående lokaler og at de aller fleste SFO-er er kommunale, anser jeg også et slikt tiltak som lite egnet for sektoren.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et pilotprosjekt i samarbeid med KS, der kommuner inviteres til å innføre flere hele stillinger for ansatte som jobber i SFO, i tillegg til å styrke samarbeidet mellom skole og SFO. Prosjektet skal se på om dette kan bidra til å styrke kvaliteten i både skole og SFO, i tillegg til å gi bedre arbeidsvilkår for ansatte. Stortinget ber regjeringen innføre ordninger for belønning av kommuner som deltar, og i tillegg gjennomføre en følgeevaluering av pilotprosjektene.

Utdypende kommentar til forslag 7

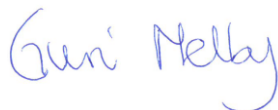
Prosjekter som viser nye måter å jobbe på, kan gi verdifull informasjon og inspirasjon til kommuner. Det er kommunen som er både skoleeier og SFO-eier, som har arbeidsgiveransvaret for de ansatte. Det er dermed kommunen som selv må finne hva slags organisering som fungerer best lokalt. På generelt grunnlag vil jeg advare mot prosjekter som er utformet slik at kommunen ikke har rammer for å videreføre tiltakene etter prosjektet er avsluttet eller at tiltakene blir vanskelige å kopiere for kommuner som ikke får prosjektstøtte.

Mange SFO-er opplever at det kan være vanskelig å holde på gode ansatte fordi stillingsbrøkene blir små. Evalueringen viser at 32 prosent har 49 prosent stilling eller mindre, mens totalt 58 prosent har mindre enn 60 prosent stilling. Det er bare 27 prosent som oppgir å ha mer enn 90 prosent stilling i SFO.

Den nasjonale evalueringen viser at skoler og SFO-er samarbeider på flere måter. Rektor ved skolen har vanligvis det overordnende ansvaret for SFO, mens en SFO-leder har ansvaret for den daglige organiseringen av SFO-tilbudet. Mange steder blir ressursene i skolen og SFO sett i sammenheng, slik at ansatte i SFO blir brukt som ekstra ressurser i skolen. Evalueringen viser at flertallet av ledere (78 prosent) svarer at alle eller nesten alle ansatte ved deres SFO deltar i skolehverdagen til barna.

Blant de ansatte selv er det 61 prosent som oppgir å arbeide inn i skolen i skoletiden, altså en noe lavere andel enn det som kommer frem i ledernes svar. Blant de som arbeider inn i skolen, er det 80 prosent som oppgir å ha inntil 60 prosent av tiden inn i skolen.

Med hilsen

Guri Melby

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådens signatur